

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-5783/2012. számú ügyben**

Előadó: dr. Szabó-Tasi Katalin

Az eljárás megindulása

A hivatalunkhoz forduló panaszos azt sérelmezte, hogy néhai felesége boncolása 2012. év júniusában történt meg, de az erről szóló boncolási jegyzőkönyvet még hónapokkal később, kifejezett írásbeli kérésére sem állították ki, illetve, hogy megkereséseire a boncolást végző intézet nem válaszolt. Az elhúzódó ügymenet következménye volt az is, hogy a rendőrség a halálesettel kapcsolatos eljárást nem tudta lezárni, ezért panaszost a nyugdíjbiztosítási igazgatóság felszólította a rendőrségi eljárás várható befejezése időpontjának közlésére, továbbá a tájékoztatás elmaradása esetére a nyugdíjigény elbírálásával kapcsolatos ügy megszüntetését helyezte kilátásba.

A panasz alapján felmerült a jogbiztonsághoz való jog és a tisztességes eljárás elve sérelmének gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) alapján vizsgálatot indítottam.

Vizsgálatom során tájékoztatást kértem a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Igazságügyi Orvostani Intézet főigazgatójától, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságának igazgatójától és a Nyírbátor Város Rendőrkapitányságának vezetőjétől.

Alkotmányos jogok és alapelvek

- A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*”]
  - A tisztességes eljáráshoz való jog [Alaptörvény XXIV. Cikk (1) bekezdés: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.*”]
  - Az élethez és az emberi méltósághoz való jog [Alaptörvény II. cikk: „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”]
1. Magyarország Alaptörvénye;
  2. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.);
  3. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.);
  4. A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tny.);
  5. A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény;
  6. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény;
  7. A szakterületek ágazati követelményeiért felelős szervek kijelöléséről, valamint a meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről szóló 282/2007. (X. 26.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet);
  8. Az eltűnt személyek felkutatásának és a rendkívüli halálesetek kivizsgálásának rendjéről szóló 23/1994. (X. 26.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet);

9. A rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárás szabályzata kiadásáról szóló 1/2006. (I. 11.) ORFK utasításban (a továbbiakban: ORFK utasítás).

A megállapított tényállás

A panaszos felesége 2012. május 3-án a lakása udvarán áramütést szenvedett és a baleset következtében elhunyt. Az illetékes Nyírbátori Városi Rendőrkapitányság (Rendőrkapitányság) 15060306412 012. ált. ügyszámon közigazgatási eljárás keretében vizsgálatot folytat (jelenleg is) rendkívüli haláleset kapcsán, a körülmények vizsgálata érdekében. Az eljárás során tanúk meghallgatása mellett szakértői vélemények beszerzése vált szükségessé, amely vélemények – köztük a bonjegyzőkönyv – a beadvány megtételekor nem álltak rendelkezésre, így az ügy érdemi befejezéséről sem tudott a rendőrség döntést hozni. A panaszos beadvány érkezésekor, 2012 júliusában a rendőrség a további szükséges szakértői kirendeléseket azért nem tudta foganatosítani, mert a boncolási jegyzőkönyvet még nem kapta meg. A rendőrhatóság kirendelése alapján boncolást végző Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Igazságügyi Orvostani Intézetétől panaszos írásban kért tájékoztatást 2012. június 20-án azzal kapcsolatban, hogy a határidőben elvégzett boncolás jegyzőkönyvezése miért nem történt meg, választ azonban sürgetésére sem kapott.

Panaszos – a rendőrségi eljárást lezáró határozat hiányában – a halálesettel összefüggő semmilyen hivatalos ügyét nem tudja elintézni, mert a nyugdíjmegállapító szerv, a biztosító, az elhunyt számláját vezető pénzügyintézet, és az önkormányzat is kérte az eljárást lezáró rendőrségi határozatot az ügyintézéshez. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Nyugdíjbiztosító Igazgatósága 2012. július 10-én kelt 19-09062/201218. számú hiánypótlási felhívásában („Egyéb közlés” elnevezésű levél) a túlélő házastársat, panaszost szólította fel a rendőrségi eljárás várható befejezése időpontjának közlésére, továbbá a tájékoztatás elmaradása esetére a nyugdíjigény elbírálásával kapcsolatos ügy megszüntetését helyezte kilátásba a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 64. § (4) bekezdése alapján.

A megkeresett szervek válasza

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságának igazgatója megkeresésemre a következőkről tájékoztatott:

Panaszos 2012. június 1-jén özvegyi nyugdíj megállapítása iránt igényt terjesztett elő Az igénybejelentő lap 3. pontjában feltett azon kérdésre, hogy a jogszerző halálával kapcsolatban van-e folyamatban rendőrségi, bírósági, ügyészségi eljárás, „igen”-nel válaszolt. Közölte, hogy a jogszerző áramütés következtében vesztette életét.

A Tny. 44/A. §-a szerint az, aki hozzátartozója halálát – a bíróság jogerős ítélete szerint – szándékosan okozta, hozzátartozói, baleseti hozzátartozói nyugellátásra nem jogosult. Tekintettel arra, hogy a jogszerző halálát áramütés okozta, az igazgatóságnak, a Tny. 44/A. §-a alapján azt is vizsgálnia kellett, hogy ki a felelős a jogszerző halálának bekövetkezéséért, ezért 2012. június 6. napján – 19-09062/2012/6. számon – megkeresést intézett a Rendőrkapitánysághoz, amelyben kérte a rendőrségi határozat megküldését. A Rendőrkapitányság 2012. június 25. napján arról tájékoztatta az igazgatóságot, hogy érdemi döntést még nem hoztak, eljárásuk során szakértői vélemények beszerzése vált szükségessé, amelyek még nem állnak rendelkezésre.

Az igazgatóság ezért 2012. július 10-én, a 19-09062/2012/8. számú levélben hiánypótlásra szólította fel az igénylő panaszost, és kérte annak közlését, hogy mikor várható a rendőrségi határozat a jogszerző elhalálozásának ügyében. Arra is felhívta, hogy amennyiben rendelkezésre áll a rendőrségi határozat, küldje meg részére. Tájékoztatták, hogy amennyiben a hiánypótlás teljesítésére megállapított 15 napos határidő alatt a felhívásnak önhibáján kívül nem

tud eleget tenni, kérheti a határidő meghosszabbítását, de ha a felhívásnak a megadott határidőn belül nem tesz eleget, és nem kéri a hiánypótlásra megállapított határidő meghosszabbítását, a Ket. 31. (2) bekezdése alapján az igazgatóságunk a közigazgatási eljárást megszüntetheti.

Igénylő a hiánypótlásra vonatkozó felhívást a visszaérkezett térítvevény tanúsága szerint 2012. július 12. napján vette át, majd 2012. július 18. napján jogi képviselője útján tájékoztatta az igazgatóságot, hogy nincs tudomása arról, hogy a rendőrségi eljárást folytató Rendőrkapitányság mikor hoz határozatot, illetve kérte, hogy a rendőrségi határozat meghozatalának várható időpontjára vonatkozó megkeresést közvetlenül a Rendőrkapitányság részére küldjék meg. Hiánypótlási határidő meghosszabbítása iránt is terjesztett elő kérelmet, és arról is kért tájékoztatást, hogy a rendőrségi határozat milyen jogszabályi rendelkezés alapján szükséges az özvegyi nyugdíj iránti igény elbírálásához. Az igazgatóság ügyintézőjének feljegyzése szerint az ügyintéző 2012. július 25. napján adott tájékoztatást az igénylőnek. Az igénylő ekkor tájékoztatta az ügyintézőt, hogy a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Igazságügyi Orvostani Intézeténél a szabadságolások miatt késlekednek a rendőrségi határozat meghozatalához szükséges boncolási jegyzőkönyv megküldésével. Az ügyintéző 2012. július 26. napján ismét megkereste a Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályát annak közlése iránt, hogy megállapítható-e valakinek a felelőssége a jogszerző haláláért. A Rendőrkapitányságtól válasz a nekem adott tájékoztatás küldésének napjáig az igazgatósághoz nem érkezett. Az igazgató továbbá arról is tájékoztatott, hogy amennyiben a Rendőrkapitányság megküldi a kért adatot, haladéktalanul meghozzák az érdemi határozatot.

A *Nyírbátori Rendőrkapitányság megbízott kapitányságvezetőjétől* kapott tájékoztatás szerint a Rendőrkapitányság 15060/3064/2012. ált. számon közigazgatási eljárás keretében 2012. május 3-án indított vizsgálatot panaszos néhai feleségének rendkívüli halálesete miatt. Az elhunyt 2012. május 3-án 16 óra körüli időben a lakóházuk mögötti kétállásos garázs ajtaját próbálta meg bezárni, miközben a garázsajtó belső oldalának alsó részén lévő rugó kitámasztót megfogta, és feltehetőleg halálos áramütést szenvedett. Az elektromos áram a garázsajtó fölött egy másik melléképületrész áramellátását szolgáló elektromos vezetékből kerülhetett a vaskeretű, lemezborítású ajtó kitámasztójába. Mindez úgy, hogy az ajtó rendeltetészerű folyamatos használata során, annak felső lemezkerete a fölött húzódó elektromos vezeték szigetelését elkoptatta, így az áram alatt lévő vezeték a kapu felső részébe vezette a hálózati áramot. Tekintettel a haláleset körülményeire a Nyírbátor Rendőrkapitányság 2012. május 4-én az elhunyt hatósági boncolásának elrendeléséről döntött, mellyel a Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Karának Igazságügyi Orvostani Intézetét bízta meg 2012. május 4-én.

2012. augusztus 6-án, a boncolás eredményének (telefonon közölt) ismeretében a kapitányság igazságügyi villamossági, villamos ipari munkavédelmi szakértő kirendeléséről döntött, amit a haláleset körülményei indokoltak a bűncselekmény, esetleges idegenkezűség kizárása érdekében. A boncjegyzőkönyvet ekkor még ugyan írásos formában nem kapta meg a hatóság, csak telefonbeszélgetés útján értesült a boncolás eredményéről, de mivel az eljárás időtartamát nem akarta a boncjegyzőkönyv megérkezéséig tovább nyújtani, rendelkezett további szakértő kirendeléséről.

Az Igazságügyi Orvostani Intézet a hatósági boncjegyzőkönyv alapján a boncolást 2012. május 08-án elvégezte, majd a jegyzőkönyvet 2012. augusztus 22-én elkészítette. Ezt megelőzően a rendőrség 2012. augusztus 6-án, tehát azon a napon, amikor a boncolás eredményéről telefonon tudomást szerzett, írásban is sürgette az intézetet, és a boncjegyzőkönyv megküldését. Miután a hatósági boncjegyzőkönyv a Rendőrkapitánysághoz megérkezett, annak egy másolati példányát a hozzátartozó részére 2012. szeptember 4-én átadták. A 2012. szeptember 6-án kirendelt villamossági szakértő a vizsgálat megkezdését követően, de annak

befejezése előtt megbetegedett, kórházi kezelésre szorult, amit azonban a kirendelő hatósággal már csak akkor közölt, amikor a hatóság a szakértői vélemény várható elkészülése iránt a hozzám küldött iratanyag összeállításáig (2012. december 11.) írásban is bizonyítható módon nem érdeklődött – erre nézve irat a megküldött anyagban nem szerepel.

A válaszlevélben a rendőrkapitányság vezetője azt nyilatkozta, hogy a villamossági szakértő „csak a szakértői vélemény elkészülése iránti érdeklődésünkkor” közölte betegségének tényét, és hogy ígéretet tett, hogy a szakvéleményt rövid időn belül elkészíti. A kapitányságvezető ezzel indokolta azt, hogy miért nem történt intézkedés a kirendelés visszavonására, illetve más szakértő kirendelésére.

Az ügyben a Hivatalomnak adott tájékoztatás időpontjában, 2012. december 11-én is a szakértői véleményre várt a rendőrhatalóság.

A rendőrség 2012. június 25-én tájékoztatta az eljáró nyugdíjbiztosítási szervet, hogy a szükségessé vált szakértői vélemény beszerzése miatt még azzal kapcsolatban sem tud tájékoztatást adni, hogy az elhunyt halála miatt terhel-e valakit felelősség, és hogy szükséges lesz-e vagy sem büntetőeljárást indítani. A nyugdíjbiztosító 2012. szeptember 24-én kelt levelében ismét tájékoztatást kért, amelyre a rendőrség 2012. október 29-én válaszolt, azzal, hogy az eljárás még nem zárult le.

A kapitányságvezető válaszában elismerte, hogy a szakértői vélemények elkészítésének ilyen mértékű elhúzódnása nem állampolgár barát, mindenképpen a hatóság és az állampolgárok közötti jó kapcsolat, együttműködés romlását eredményezi. Jogi véleménye szerint azonban az eljárás során a törvényesség nem sérült. A Ket. 33. §. (1) bekezdése rendelkezik az eljárás határidejéről, mely szerint a határozatot az (5) bekezdésben meghatározott időponttól (az ügyintézési határidő hivatalból indult eljárás esetén az első eljárási cselekmény elvégzésének napján kezdődik) számított 30 napon belül meg kell hozni. A törvény 33. §. (3) bekezdés j) pontja alapján ha jogszabály nem zárja ki, az ügyintézési határidőbe nem számít be a szakértői vélemény elkészítésének időtartama. Álláspontja szerint az utóbb kirendelt villamossági szakértővel szemben indokolt esetben a Ket. 58. §. (4) bekezdésében megfogalmazott szankciót lehetett volna alkalmazni.

A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Igazságügyi Orvostani Intézetének igazgatójától a neki 2012. augusztus 6-án küldött megkeresésemre határidőben nem kaptam választ, ezért 2012. szeptember 27-én a korábbi válaszában elmaradásának okáról kértem tájékoztatást, és sürgettem az eredetileg feltett kérdések megválaszolását is. Miután az igazgató sürgetésemre sem válaszolt, 2012. november 5-én, rövid úton, távbeszélőn kíséreltem meg tájékoztatást kérni az igazgatótól a válaszában elmaradásának okáról. Munkatársamat az Igazságügyi Orvostani Intézet intézetvezetői titkársága a következőkről tájékoztatta:

A vizsgálatot érintett boncjegyzőkönyv 2012. augusztus 22-én elkészült, az ügyet lezárták, és a boncolást végző orvos megküldte azt az eljáró rendőri szervnek. Az intézetvezető válasza elmaradásának indoka pedig az volt, hogy az intézetvezető azokra a megkeresésekre, amelyek a jelen ügyben is érintett orvos késedelmei miatt érkeznek, nem szokott válaszolni, hanem azokat a nevezett doktorhoz továbbítja, aki szintén nem válaszol a megkeresésekre, hanem lezárja az adott ügyeket. Munkatársam tájékoztatta a titkárságot az ombudsmani megkeresésre szóló válaszában kötelezettség elmulasztásának jogi következményeire, és ismét kérte azok csatolását. A válasz szerint az intézetvezető „nem tartja a hátát” a sokszor késlekedő független orvosszakértő miatt, és biztosan nem fog válaszolni. A beszélgetésről az alapvető jogok biztosának ügykezelési szabályzata alapján feljegyzés készült.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok országgyűlési biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint rendvédelmi szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) bekezdése, továbbá a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 4. § (1) bekezdése értelmében a vizsgálattal érintett rendőrség rendvédelmi szerv, így tevékenységének vizsgálata az Ajbt. 18. §-a alapján ombudsmani hatáskörbe tartozik.

A 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint közszolgáltatást végző szerv – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik – az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv. A rendkívüli haláleseti eljárás során, az Eütv. kötelezően előírja a hatósági boncolást, amelyre a kormányrendelet 2. számú melléklete szerint így azok tevékenységének vizsgálata ombudsmani hatáskörbe tartozik. Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén kizárólagosan a Debreceni Egyetem Általános orvostudományi Kar Igazságügyi Orvostani Intézete jogosult, továbbá az Ajbt. 18. § (2) bekezdésével összhangban az ombudsmani gyakorlat egyértelműen a közszolgáltatást végző szervek fogalmkörébe tartozónak tekinti az egészségügyi szolgáltatást nyújtó intézményeket, továbbá az egészségügyi szakigazgatási szerveket, amelyekre az ombudsman vizsgálati jogosultsága – az Ajbt. hatásköri szabályai értelmében – értelemszerűen kiterjed.

II. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosja egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggérendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az állampolgári jogok országgyűlési biztosja következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

Magyarország Alaptörvényének és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény hatályba lépésével az alapvető jogok biztosaként is követtem a fenti gyakorlatot. Az Alkotmánybíróság pedig a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*, így eljárásom során irányadónak tekintem a testület eddigi megállapításait.

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése alapján az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani, védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Az Alaptörvény II. cikke pedig arról rendelkezik, hogy az *emberi méltóság* sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az alkotmánybírósági gyakorlat azt is

kiemeli, hogy az *emberi méltósághoz való jog* az ún. *általános személyiségi jog* egyik megfogalmazásának tekinthető. Az általános személyiségi jog „anyajog”, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alkotmányos alapjogok egyike sem alkalmazható. Az általános személyiségi jognak fontos elemét képezi az *önrendelkezés szabadsága*, az önrendelkezéshez való jog, amely – mint az összes ún. különös személyiségi jog – elsősorban az egyén autonómiáját, *döntési és cselekvési szabadságát* védi.

Az Alkotmánybíróság felfogásában a személyi szabadság az egyén olyan autonómiáját jelenti, amely feltételezi a teljes akarati és cselekvési szabadságot a jog keretei között. A személyi szabadság joga mindenkivel szemben érvényesülő jog, amely minden embert megillet, ugyanakkor nem részesül abszolút védelemben, mivel törvényben meghatározott esetekben korlátozható. Az emberi méltósághoz való jogból fakad a hozzátartozók *kegyeleti joga*, és a halálesetet követően eljáró szerveknek és szolgáltatóknak azon kötelessége, hogy eljárásaik során ezt tiszteletben tartsák.

A tisztességes eljáráshoz való jog a korábbi Alkotmányban explicit módon nem nevesített, de az alkotmánybírósági gyakorlatban a korábbi Alkotmány 57. § (1) bekezdésébe foglalt független és pártatlan bírósághoz való jog, illetve az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből eredő eljárási garanciák védelmének egymásra vonatkoztatásából tartalmilag levezetett alapvető jog. Az Alaptörvény XXIV. cikke az Alkotmánybíróság által korábban csak az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság elvéből levezetett tisztességes eljáráshoz való jogot önálló alapjogként nevesítette.

Az Alkotmánybíróság szerint a tisztességes eljárás olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni. A tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye. [Vö. 6/1998. (III. 11.) AB határozat és 14/2004. (V. 7.) AB határozat]

Olyan jogalkalmazói eljárást foglal magában, amely a materiális jogállam értékrendjének megfelelően, a demokratikus alkotmányfejlődés során kikristályosodott alapelvek és szabályok alapján zajlik.

III. Az ügy érdeme tekintetében

1. A szakértői eljárással összefüggő megállapítások

A hasonló ügyben folytatott, AJB-722/2012-es számú, vizsgálatom megállapításait összegző jelentésemben rögzítettem „[...] az ombudsman már korábban is folytatott vizsgálatokat a rendkívüli haláleseti eljárásokkal összefüggésben. Az OBH-7415/1998. számú ügyben az országgyűlési biztos megállapította, hogy a panaszosok kiskorú gyermekének rendkívüli halála miatt késedelmesen lefolytatott államigazgatási eljárás során a rendőri szervek, valamint a kirendelt szakértő mulasztása visszásságot eredményezett a jogállamiság, jogbiztonság követelményéből levezethető tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. A biztos azt is megállapította, hogy az eljárás elhúzódásáért az elsődleges felelősség az első fokon eljáró rendőri szervet terheli, az ügyiratokban ugyanis nem volt nyoma annak, hogy a rendőrség a szakvélemény előterjesztésére megállapított határidő lejártakor felszólította volna a szakértőt a feladata teljesítésére.

A SOTE Igazságügyi Orvostani Intézetének akkori igazgatója elismerte, hogy a szakvéleményt előterjesztő munkatársa nagyon jelentős – az intézet gyakorlatában szinte példátlan – késedelembe esett, ennél fogva szigorú írásbeli figyelmeztetésben részesítették azzal,

hogy hasonló mulasztás vagy akár más jellegű szakértői hiba előfordulása esetén fegyelmi eljárást fognak kezdeményezni vele szemben.

Az OBH-3178/2004. számú ügyben, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettese megállapította, hogy súlyos visszásságot okoz a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben a BRFK REHALO és a SOTE Igazságügyi Orvostani Intézetének eljárása, ha a rendkívüli haláleset ügyében – a szakvélemény késedelmes előterjesztése miatt – az eljárás megindulásától számított 11 hónap elteltével hoznak határozatot.

A boncolási jegyzőkönyv elkészültét követően, a rendőrség 2003. július 17-én kelt levelében felkérte az intézetigazgatót az orvosszakértői vélemény kiegészítésére, a végleges vélemény 2004. május 18-án készült el.

Az általános helyettes megkeresése alapján az intézetigazgató kifejtette, hogy véleménye szerint a szakértő késedelme 2003. december elejétől számít (a panaszos utolsó beadványát a rendőrség november végén továbbította), ezért csak négy hónapos késedelemről beszélhetünk, azonban ez is mulasztásnak minősül, ezért szervezési intézkedéseket tett annak érdekében, hogy ilyen eset a jövőben ne forduljon elő.

Az AJB-3095/2010. számú ügyben az eljárás elhúzódását az okozta, hogy míg a BRFK REHALO újabb, nagyszámú kérdés feltételével a boncorvosi vélemény kiegészítését várta, az SE ÁOK álláspontja szerint szakértői kirendelésre lett volna szükség. Tekintettel arra, hogy az eljáró szervek nem kommunikáltak egymással, az eljárás hónapokig állt. Jelentésem eredményeképpen a rendőrség ígéretet tett arra, hogy rendezzi mintegy 90 millió forintos szakértői díjtarozását az SE ÁOK Igazságügyi és Biztosítás-orvostani Intézet felé, míg utóbbi 2012 februárjában kelt levelében tájékoztatott, hogy a zökkenőmentes együttműködés érdekében megtette a szükséges szervezési intézkedéseket.” [AJB 277/2012. sz. jelentés]

A fentiekből következően megállapítható, hogy a jelen ügyben vizsgált probléma nem egyedi. „A szakértői vélemények késedelmes előterjesztése esetén ugyan lehetőség van eljárási bírság kiszabására, ugyanakkor ennek alkalmazása nem vezetne a kívánt eredményre. A rendőrség kötve van meghatározott szakkérdések tekintetében meghatározott szakértői intézet kirendelésére. Feltehetően a szakértői intézetek is objektív körülmények miatt – személyi és tárgyi feltételek hiányában – nem tudják szakvéleményeiket időben elkészíteni. E tekintetben nem segítene – sőt, a már amúgy is feszült helyzetet tovább élezné – az eljárási bírság kiszabása. Összességében tehát megállapítható, hogy a rendőrségnek nincs hatékony eszköze a szakértői vélemények meggyorsítására.”

Jelen vizsgálat során mindenekelőtt ki kell emelni, hogy az Eütv. 218. § (4) bekezdés d) pontja alapján rendkívüli halál esetén, – amelynek természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségessé teszik, így öngyilkosság okozta, vagy a körülmények arra utalnak, rendkívüli haláleseti eljárást kellett lefolytatni.

Az Eütv. 218. § (1) bekezdése szerint rendkívüli halál esetén hatósági eljárást kell lefolytatni és az elhunyt hatósági boncolását kell elrendelni. A (3) bekezdés értelmében a hatósági, illetve az igazságügyi orvosi boncolás célja a halál okának, bekövetkezése körülményeinek tisztázása. A rendkívüli haláleseti eljárást tehát akkor lehet befejezni, ha a hatósági boncolás tisztázza a halál okát, körülményeit.

A BM rendelet 2. § (1) bekezdése szerint a rendkívüli haláleseti eljárást lefolytatásáról kérelemre, vagy hivatalból a rendőrség gondoskodik. A 6. § b) pontja értelmében az eljárást – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – az a rendőri szerv folytatja le, amelynek illetékességi területén a halált előidéző esemény, cselekmény vagy körülmény bekövetkezett, ennek ismerete hiányában, ahol a halál beállt, a holttestet megtalálták, járműről leemelték.

Az Eütv. által ebben az esetben kötelezően előírt hatósági boncolás esetében, a Korm.

rendelet 2. § (1)-(2) bekezdései szerint a 2. számú mellékletben meghatározott igazságügyi szakértői intézmény (a továbbiakban: intézmény), az orvostudományi képzést folytató egyetem igazságügyi orvostani intézete (a továbbiakban: egyetemi intézet) vagy más állami szerv járhat el.

A 2. számú melléklet 1. pont b)-c) alpontja szerinti szakkérdésben kizárólag az eljárásra jogosult egyetemi intézet vagy intézmény igazságügyi orvostan vagy patológia szakterületen bejegyzett szakértője adhat szakvéleményt.

A rendkívüli haláleseti eljárásra a Ket. rendelkezései az irányadóak. Az eljárás speciális jellege miatt a Ket. rendelkezései csak nagyon nehezen voltak alkalmazhatóak, ezért 2012. január 1-jétől a Ket. 14. § (1) bekezdés c) pontjában adott felhatalmazás alapján törvény vagy kormányrendelet a Ket.-től eltérő szabályokat állapíthat meg.

A módosítást az indokolta, hogy a rendkívüli halál esetén követendő hatósági eljárás során olyan speciális normák alkalmazása volt szükséges, mint pl. az eljárás megindítása, hozzátartozói jogok biztosítása, kriminalisztikai érdekek és a büntetőeljárás szabályainak figyelembevétele, amely jogalkalmazási problémákhoz vezetett.

A Ket. 33. § (1) bekezdése szerint a határozatot, az eljárást megszüntető végzést, valamint a másodfokú döntést hozó hatóságnak az első fokú döntést megsemmisítő és új eljárásra utasító végzését az (5) bekezdésben meghatározott időponttól számított harminc napon belül kell meghozni és gondoskodni a döntés közléséről. Ennél rövidebb határidőt bármely jogszabály, hosszabbat pedig törvény vagy kormányrendelet állapíthat meg. A 33. § (3) bek. j) pontja szerint az ügyintézési határidőbe nem számít be a szakértői vélemény elkészítésének időtartama. *„A hatóság a szakértővel közli mindazokat az adatokat, amelyekre feladatának teljesítéséhez szüksége van. A szakértő az ügy iratait az eljárási feladatainak ellátásához szükséges mértékben megtekintheti, az ügyfél és a tanú meghallgatásánál, a tárgyaláson és a szemlén jelen lehet, az ügyfélhez, a tanúhoz, a szemletárgy birtokosához kérdéseket intézhet.”*

A törvényben nem szabályozott kérdésekben a szakértőkre az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvény rendelkezései irányadók. Ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a szakértői eljárás időtartamára a szakhatóságra irányadó rendelkezések vonatkoznak. [Ket. 59. § (1), (7) bek.]

„A szakhatóság eljárására irányadó ügyintézési határidő – ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – tizenöt nap. Indokolt esetben a szakhatóság vezetője a szakhatósági eljárásra irányadó határidőt egy alkalommal tizenöt nappal meghosszabbíthatja, és erről az ügyfelet és a megkereső hatóságot értesíti.” [Ket. 33. § (8) bek.]

„Az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvényben meghatározott kivételekkel a kirendelt szakértő a hatóság kirendelése alapján köteles eljárni. A kirendelt szakértő eljárási bírsággal sújtható és díja a határidő lejártát követő naptól kezdődően naponta egy százalékkal csökkenthető, ha anélkül, hogy a határidő meghosszabbítása iránti igényét vagy akadályoztatását előzetesen bejelentette volna, feladatait határidőre nem teljesíti.” [Ket. 58. § (4) bek. (2005. évi XLVII. törvény 13. § (2) bek.)] Az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény szerint „a szakértő köteles a tudomására jutásától számított öt napon belül – szakértői intézmény, társaság vagy szervezet kirendelése esetén tíz napon belül, annak vezetője útján – közölni a kirendelő hatósággal, ha feladatát a hatóság által megadott határidőre nem képes teljesíteni.” [2005. évi XLVII. törvény 13. § (4) bek. e) pont] „A szakértő a kirendelő hatóságtól, valamint a felektől a szakvélemény elkészítéséhez szükséges további adatok, felvilágosítás közlését, iratok, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti. A szakértő köteles haladéktalanul értesíteni a kirendelő hatóságot, ha – álláspontja szerint – annak hatáskörébe tartozó intézkedés megtétele vagy eljárási cselekmény lefolytatása szükséges.” [14. § (1)-(2) bek.] A szakértőkről szóló törvény indokolása szerint költségvetési szervként az igazságügyi szakértői intézmények alapfeladata, hogy az állam

ellátási-szolgáltatási kötelezettsége körében gondoskodjanak arról, hogy ha a bíróság vagy más hatóság hivatalból rendel el – különleges szakértelmet igénylő kérdésekben – bizonyítást, illetve a fél terjeszt elő bizonyítási indítványt olyan ügyben, ahol a bizonyítás hivatalból történő elrendelésének is helye lenne, úgy a szakkérdés megválaszolására alkalmas szakvélemény ésszerű időn belül, megfelelő színvonalon elkészüljön.

A rendelkezésre álló adatok szerint az elhunyt boncolására 2012. április 8-án került sor, a boncjegyzőkönyv pedig augusztus 22-i keltezéssel készült el, mely késedelem szakmai okokkal nem indokolható. Arra a kérdésre, hogy a boncolástól számítva mennyi időt vesz igénybe, a boncjegyzőkönyv, illetve végleges szakvélemény kiállítása, a korábbi, AJB-277/2012-es számú jelenésemben feltártak szerint „egyértelmű, napokban, hetekben kifejezett választ nem lehet adni.

Ez függ attól, hogy milyen kiegészítő vizsgálatok szükségesek, azok mennyire időigényesek, mennyire bonyolult szakmai kérdéseket vet fel az eset, szükséges-e további konzultációk lefolytatása a megalapozott vélemény kialakításához.”

Álláspontom szerint azonban az, hogy a boncolást végző igazságügyi orvos-szakértő 2012. április 8-ától augusztus 22-éig, azaz négy és fél hónapig nem foglalta írásba szakvéleményét, olyan indokolatlan késlekedés, amely *ellentétes a tisztességes eljárás elvével*. A kirendelt villamossági szakértő eljárása immár 2012. augusztus 6-a óta, azaz közel hat hónapja folyamatban van, ugyancsak *alapjogi aggályokat vet fel*.

Az utóbbi, a villamossági szakértő eljárásával összefüggésben további jogszabálysértő mulasztás is megállapítható, hiszen nem tett eleget azon törvényi kötelezettségnek, mely szerint akadályoztatása esetén értesítenie kell a kirendelő hatóságot. Másrészt a kirendelő hatóság, a *rendőrség* is mulasztott, mert eljárásom megindulásáig bizonyítható módon nem intézkedett a kirendelt szakértő eljárásának sürgetése érdekében. A boncvélemény kialakítását követően dokumentált módon egyetlen alkalommal sem sürgette a szakértőt, illetve a villamossági szakértő akadályoztatása (betegsége) tényének megismerésekor is elégségesnek találta szóbeli nyilatkozatát arra nézve, hogy véleményét hamarosan elkészíti. Ez egyébként – a rendelkezéseimre álló adatok szerint – a mai napig nem történt meg.

A körülmények ismeretében hangsúlyozni szeretném, hogy a gyász feldolgozásának és lezárásának folyamatában különös jelentősége van a haláleset körülményei teljes körű tisztázásának, jelen esetben különösen, mert a gyászoló házastárs és más családtagoknak a balesetben való esetleges közrehatásával is kapcsolatos volt az eljárás.

Mindezekre tekintettel megállapítottam, hogy az eljáró Rendőrkapitányság és az eljárásban részt vevő szakértők indokolatlan késlekedése és mulasztásai, továbbá a panaszos tekintetében az intézetvezető hallgatása együttesen a jogállamiság elvéből levethető jogbiztonság követelményével, a tisztességes eljáráshoz való joggal, és közvetve az emberi méltósághoz való jogból levezetett kegyeleti joggal összefüggésben is visszásságot okozott.

2. Az orvostani intézet vezetőjének eljárását érintő megállapítás

A Debreceni Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetének igazgatója ismételt megkereséseimre sem válaszolt. Töretlen az évtizedes ombudsmani gyakorlat abban, hogy a megkeresett szerv válaszadásának elmaradását – figyelemmel arra, hogy az eljáró ombudsmant akadályozza alkotmányos jogkörének gyakorlásában – önmagában alapjog sértőnek tekinti.

Mindezekre tekintettel megállapítom, hogy az intézet igazgatója azzal, hogy vizsgálatom során a válaszadási kötelezettségének nem tett eleget, a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményével összefüggésben okozott és tart fenn visszásságot.

Tekintettel arra, hogy az intézet vezetője megkereséseimre nem válaszolt nem áll rendelkezéseimre kellő információ azzal kapcsolatban, hogy az orvosszakértő milyen

foglalkoztatási vagy egyéb jogviszony keretében végzi a tevékenységét az intézetben, ezért a késedelmes eljárás kapcsán alkalmazható vagy alkalmazandó (munkáltatói, megbízói) vezetői utasítások illetve fegyelmi szabályok és fegyelmi felelősségre vonás tekintetében nem tudok állást foglalni.

A nyugdíjbiztosítási igazgatóság eljárása a rá vonatkozó jogszabályoknak megfelelő volt mind a nyújtott tájékoztatás, mind pedig az eljárási határidők tekintetében. *Fontosnak tartom ugyanakkor hangsúlyozni, hogy bár az eljárás megszüntetése és a kérelemre való folytatása kapcsán nyújtott tájékoztatás során pontosan és szakszerűen járt el, ugyanakkor az ügyfél felszólítása annak közlésére, hogy mikor várható a rendőrségi eljárás befejezése, nem tekinthető releváns információszerzésnek.* A levél, annak stílusa és tartalma tekintetében együttesen értékelve inkább az eljárás megszüntetésével fenyegető felhívásnak, mintsem ügyfélbarát hangnemű tájékoztatásnak tekinthető.

Figyelemmel azonban arra, hogy tartalmában megfelel a jogszabályban foglaltaknak, *alapvető joggal összefüggő visszásságot nem állapítok meg.*

Összegzés

A rendkívüli halálesettel kapcsolatos eljárások számos alkalommal a szakértői vélemények indokolatlanul késedelmes kiállítása miatt nem zárhatók le ésszerű időben. Ez, a lezáratlan gyász fájdalmán túl a hátramaradó hozzátartozók ügyeinek intézését is megnehezíti, illetve, ahogyan a jelenleg vizsgált ügyben is, átmenetileg ellehetetleníti. Kétségtávolyan nyomós oka van az államnak és a társadalomnak is arra, hogy ne részesülhessen az elhunyt után nyugellátásban, magánbiztosító ellátásban, örökségben (stb.) az, aki az elhunyt halálát maga idézte elő vagy abban közrejátszott, azonban az ellátások biztonságát és biztosítását hivatottak garantálni az özvegyi nyugdíjra való jogosultság már elemzett szabályai, és a haláleset teljes körű tisztázását szolgáló rendőrségi, és kapcsolódó szakértői eljárás is. Mindemellett a jogbiztonsághoz való jog és a tisztességes eljárás követelménye alapján elvárható, hogy az egyes eljárások belátható időn belül jogerősen végződjenek. Amellett, hogy a család érzelmi megrendült, figyelembe kell venni azt is, hogy egy családtag halálával anyagilag is nehezebb helyzetbe kerülhet. Az özvegyi nyugdíj elsődleges funkciója pontosan az anyagilag megrendült család, hozzátartozó gazdasági helyzetének viszonylagos támogatása, stabilitás nyújtása. A hatóság indokolatlanul elhúzódó eljárásával e társadalompolitikai cél megvalósulását is veszélyezteti.

Intézkedéseim

A feltárt alapvető joggal összefüggő visszásságok jövőbeni orvoslása, illetve bekövetkezésük lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében az Ajbt. 31. §-a alapján *felkérem*

- a *Nyírbátori Rendőrkapitányság megbízott kapitányságvezetőjét*, hogy a jövőben fordítson kiemelt figyelmet a kirendelt szakértők eljárásainak körültekintő figyelemmel kísérésére, szükség szerinti sürgetésére, és ha annak feltételei fennállnak, haladéktalanul intézkedjen az akadályoztatott szakértő helyett új szakértő kirendeléséről;
- *felkérem* továbbá, hogy a vizsgálatot érintett ügyben – amennyiben az még nem történt meg – intézkedjen a kirendelt villamosági szakértő eljárásának mielőbbi befejezése iránt, ezzel együtt a rendőrségi eljárás haladéktalan lezárásáról;
- a *Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrumának igazgatóját*, hogy saját hatáskörében – az érintettek meghallgatásával – folytasson vizsgálatot az Igazságügyi Orvostani Intézet igazgatójának és orvos-szakértőjének mulasztásával

kapcsolatban és fontolja meg a fegyelmi felelősségre vonás lehetőségét.

Budapest, 2013. február

Prof. Dr. Szabó Máté sk.